

MILSTOLPEN

Österåkers Hembygdsförening

Nr 2 2016 Maj

Referat från hembygds- föreningens årsmöte 2016

Årsmötet som ägde rum den 17 april blev ett odramatiskt och välbesökt möte. Drygt 40-talet medlemmar, av dem ganska många nya, bevistade årsmötet som öppnades av föreningens ordförande Sven Hugosson.

Bo Hedenstedt valdes till mötesordförande. Till justerare valdes Thea Nilsson och Gunilla Arefall.

Det utsända förslaget till dagordning godkändes efter tillägg av tre övriga frågor.

Verksamhetsberättelsen för år 2015 kommenterades av Sven Hugosson. Kassören Ingemar Jansson kunde meddela att föreningens ekonomi är god.

Revisionsberättelsen föredrogs av Britt-Marie Bredberg som föreslog att årsmötet skulle bevilja styrelsen ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2015, något som också blev fallet.

Valberedningen, Kristina Lemon (sammankallande), Barbro Svärd och Marianne Thulstrup omvaldes. Inga motioner hade inlämnats varefter förtjänta medlemmar belönades för sina insatser.

Diplom tilldelades Jan Engman, Bo Hedenstedt, Ragnar Poijes och Christian Risberg. Guldnålar överlämnades till Sonja Almsätter, Irma Hägerstedt, Björn Sundman och Lars Valentin.

ÖHF:s högsta utmärkelse, Hedersmedlemskapet, tillföll Anita Andrén för att under mer än 30 år deltagit i flera olika kommittéer samt till Lennart Johansson och Leif Svensson, som inte varit medlemmar så lång tid, men ändå gjort viktiga insatser för föreningen. Under punkten "Övriga frågor" rapporterade Gunnar Winberg om arbetet med Tunaborgen, Tage Lundberg informerade om dagsläget i frågan om Domarringen. Irene Hedenstedt berättade om projektet med "Vem som Vet Mest om Österåker". Projektet som består av en utbildnings- och en tävlingsdel, som omfattar årskurs 3 och 4 inom kommunens skolor har nu genomfört

utbildningsdelen och ser nu fram till finaltävlingen den 18 maj. Med detta avslutades årsmötet och deltagarna serverades kaffe. Musikgruppen Roslagsvår, under ledning av riksspelmannen Benny Johansson underhöll med musik från Roslagen. Det var mycket uppskattat av publiken och önskemålet är att föreningen engagerar dem igen.
Vid pennan: Gunnar Winberg

Intryck från en söndag vid Tunaborgen

Med en dåres envishet hävdar jag att Tunaborgen är det förnämsta minnesmärket från gångna tider i vår kommun. Jag vet inte hur många gånger jag vandrat genom ruinen med besökare, men sällan har det känts så bra som denna dag. Det var strålande utflyktsväder hela dagen, sol på himlen och vårlök på marken och mängder av besökare hela tiden, vetgiriga, intresserade och positiva. Dagens besökare var barnen som deltar i tävlingen "Vem som Vet Mest om Österåker". Barnen i all ära – det är ju för dem den här rundturen är skapad – men det är alla föräldrar som för mig är högsta vinsten. Så många österåkersbor som fått upp ögonen för borgens alla intressanta öden och äventyr! Tänk om man kunde få alla politiker så intresserade! "Jag har bott på Österskär sedan 1971" sa en äldre man, "men jag har aldrig varit inne i borgen förrän idag!"

Mannen är inte ensam, det är jag alldeles övertygad om. Innan vi får alla österåkersbor som besökare är vi glada åt att få visa borgen för barnen, de är vetgiriga och ställer frågor. Förhoppningsvis kan vi ge dem riktiga svar så att de utvecklas i sitt intresse. Tack Irma och Lars och alla ni andra som lägger ner ett så fint arbete på "Vem som Vet Mest..."
Vid pennan: Gunnar Winberg

Om borgruinens namn

Vid en idékonferens i Österåkers kommunhus den 14 april framhävde arkeologen Johan Anund vilken framskjuten plats i vårt lands historia som borgen vid Tuna har haft. Det finns i Sverige endast tre kommuner som inom sina gränser har synliga rester av medeltida ärkebiskopsborgar; Upplands-Bro, Håbo och Österåker. Dessa borgar var mötesplatser för inflytelserika personer inom den katolska kyrkan, den tidens makthavare. På medeltiden kallades "vår" borg definitivt inte Tunaborgen – detta namn är vår tids benämning och dyker upp först i början av 1900-talet. Namnet Tuna är, som bland annat framgår av en uppsats av Sören Hjalmarsson, ett namn med betydelse. Det förekommer med anknytning till borgen i handlingar från 1298 som "*Tuna i akir*". År 1383 finner vi för första gången i bevarade handlingar namnformen Biscopstuna.

Den 11 april 1493 skriver biskop Magnus I Åbo till ärkebiskop Jacob Ulfsson i Uppsala och ber att få träffa denne i Biscopstuna eller någon annan lämplig plats. Under unionsstriderna anländer ärkebiskopen Gustaf Trolle med "*med en skärbåt till Biscopstwna*". Även riksföreståndaren Sten Sture d.y begav sig vid denna tid från Stockholm "*hender in mot Biscopstwna*". Gustaf Vasa, som inte direkt var en vän av den katolska kyrkan, ändrade snabbt borgens namn till "*Konungztwna*", kanske för att tydligt tala om att borgen nu var hans egendom. Men efter sitt maktillträde använder kungen fortfarande det "gamla" namnet i officiella sammanhang. Den 13 mars 1550 skriver kungen t.ex till sin kansler Georg Norman om "*den eng, som vid Biscopztuna liggjendes är...*" Drygt hundra år senare, den 22 september 1681, är reduktionskommitténs utredare Claudius Arrhenius irriterad över att Tuna I handlingarna registrerats under namnet "*Konungs-Tuna*" och skriver "*skall namnet Biskop-Tuna finnas sedan Anno 1300 och aldrig nembdt Kongs-Thuna förän i Konung Erichs tijd*". I senare tiders korrespondens och litteratur om borgen har fler författare använt namnet Biskops-Tuna, men efter hand har namnet Tunaborgen smugit sig in och blivit allt vanligare. Vi vill fortsättningsvis återgå till och använda det gamla namnet Biscopstuna. Vi har kontaktat språklig expertis för att få klarhet i om namnet

ska skrivas i ett eller två ord med bindestreck. Tills klarhet i denna fråga uppnås använder vi namnet skrivet i ett ord. Det gamla namnet ger ruinen mer rättvisa: ordet "borg" kan ge associationer till riddare, tornerspel och fester. Vi vill minimera dessa kopplingar. Biscopstuna var ett maktcentrum, en plats för möten mellan andlig och världslig makt, för överläggningar av ekonomisk och religiös art. Det var en plats av dignitet och den bör inte reduceras till riddarromantiska torneringar och försvarsstrider.
Vid pennan: Gunnar Winberg

Biscopstuna

Arbetet med att väcka borgen ur sin törnrosasömn pågår! Ett viktigt steg togs torsdagen den 14 april. Österåkers kommun genom kultursekreterare Birgit Lindholm inbjöd då i samverkan med ÖHF till ett idémöte på Alceahuset. Målet för mötet var att samla människor från vitt skilda områden – med två saker gemensamt, intresse för kulturhistoriskt intressanta platser och hur man ska kunna "sälja" dessa platser till allmänheten. Det fanns flera olika kompetenser på plats – politiker, arkeologer, arkitekter, museimän, hembygdsvårdare, kommunala tjänstemän från kultur- och

samhällsbyggarsektor och från Länsstyrelsen. Där var också representanter för turistnäring, skola och boende i området. Kort sagt folk för alla tänkbara inriktningar. Mötet som bjöd på både gruppdiskussioner och korta, informativa föredrag, leddes effektivt av Angeli Sjöström Hederberg och Birgit Lindholm. Föredrag hölls av arkeologerna Johan Anund och Pär Karlsson, Statens Historiska Museer, Ted Hesselbom, Sigtuna Museer och Johan Aspfors från Länsstyrelsen. Samtliga dessa korta föredrag handlade om olika möjligheter att göra en borgruin tillgänglig för besökare.

Deltagarna hade sedan möjlighet att under två korta arbetspass välja att delta i någon av sju olika diskussionsgrupper kring olika teman, alla med fokus på att "sälja" Biskopstunas ruin till besökare och att skapa fler möjligheter för boende i vår kommun att verkligen se och uppleva borgen.

Synpunkter strömmade in i stort antal och alla sparades för fortsatta framtida beslut om åtgärder. Johan Anund undrade avslutningsvis om våra beslutsfattare insett värdet av vår borgruin – Österåkers kommun är en av tre kommuner i riket som sitter på en verklig gulklimp, en medeltida ärkebiskopsborg! Efter detta möte har aktiviteten runt borgen varit stor. En grupp blivande Roslagsambassadörer besökte under Visit Roslagen kampanj borgen och blev visade runt. Under vecka 19 har sex skolklasser från kommunens

skolor besökt ruinen. Vid sidan av det underbara försommarvädret kunde eleverna njuta av blommande vårlök och gullvivor och lyssna till den bedövande sköna fågelsången innan det var dags att siga in i den fuktsvala medeltiden och få information om borgens alla hemligheter.

Denna informationskampanj kommer att få en fortsättning i höst, vecka 37. I sommar kommer borgen att vara öppen för allmänheten från den 11 juni till den 14 augusti, vardagar klockan 11 – 17.

Detta är en chansning; vi ser varje gång vi besöker borgen att personer varit inne i den. Spraymålning på murarnas innersidor och lösbrutna tegel- och murstenar talar sitt tydliga språk. Kanske är borgen mer inbjudande för dessa personer om den är låst. Vi kommer att följa om borgens kondition förändras och vid behov vidta lämpliga åtgärder.

Vid pennan: Gunnar Winberg

OBS!! DU BEHÖVS – NU!

I vårt arbete med att öppna vår borgruin nere på Österskär för nya besökare behöver vi din medverkan.

Du behövs som guide!

Anmäl ditt intresse för en intern guideutbildning i vår egen regi.

Vi avser att starta kursen efter sommaren. Du är mer än

välkommen! Anmäl dig till mig

gwinberg@gmail.com eller till

kansliets telefonsvarare,

08 - 540 679 80